

El Pare Marcillo i les lletres catalanes

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 19-01-2022

Hi va haver realment «Decadència» a les lletres catalanes, perquè tothom va deixar d'escriure per voluntat pròpia o es va passar al castellà? O hi ha hagut una censura impecable que, mantinguda a peu i a cavall pels nostres intel·lectuals, polítics i acadèmics no ens ha permès adonar-nos de l'usurpació de tot el tresor llibresc de la nostra Nació? Article d'En Jordi Bilbeny.

El pare Manuel Marcillo afirma al 1685 que Catalunya ha sigut sempre la mare fecundíssima de les lletres d'Espanya

Fa anys que exposo i defenso que no hi va haver cap Decadència, ni cap mandra congènita que privés els catalans d'escriure en la seva pròpia llengua, ni cap embadaliment que els fes redactar les seves obres en castellà, quan el castellà no era llengua de prestigi, i quan, a més a més, quasi ningú no en posseïa llibres. Si el que he vingut arguint i documentant fos cert, llavors potser hi va haver molts més llibres en llengua catalana dels que ara mateix ens podem imaginar: els llibres que la censura va requisar i va fer traduir al castellà o va fer desaparèixer insidiosament sense deixar-ne el més mínim rastre o tan sols un esfumadís rastre indirecte.

No és una especulació. Quan el pare Marcillo escrivia que «es verdad patente que en todos los tiempos ha sido en España Catalunya, la Madre fecundíssima de hombres eminentes en letras: y que ninguna facultad ay para la qual, el acre y vivo ingenio de los Catalanes no fuera muy a proposito»[1], alguna cosa gran ens deia que se'ns ha escapat fins avui. Però si jo tingués raó en les meves recerques, això ara no costaria gens d'entendre. El pare Marcillo diu explícitament que és una veritat inqüestionable que Catalunya ha estat «sempre» la mare fecundadora de les lletres d'Espanya. Al 1685, data de l'edició del seu llibre, En Marcillo no podia pas desconèixer que les lletres catalanes, en caiguda lliure, segons ens diuen els nostres més solvents acadèmics, portaven ja quasi dos segles essent fecundades per les lletres castellanes. O més ben dit: que les lletres catalanes escrites per homes eminentes, i que servien de llum a tots els escriptors espanyols, feia els mateixos dos segles que havien desaparegut. No ho podia ignorar de cap de les maneres. I, atès que el que proclama és que «sempre» les lletres catalanes han fecundat les lletres d'arreu d'Espanya,

és que als segles XVI i XVII també ho van continuar fent.

La censura ho va camuflar com va poder amb tots els mecanismes de distorsió possibles, canvis de noms d'autors i traduccions sistemàtiques que va poder. En Marcillo n'és també plenament conscient i ho denuncia sense embuts ja al títol del seu llibre, que precisament és *Crisi de Catalunya Hecha por las Naciones Estrangeras*. O sigui, que hi ha alguna nació o nacions properes que han afectat de forma profunda el desenvolupament històric, polític i cultural de Catalunya. I, entre d'altres culpables, hi assenyala directament, com ja fa decennis que indico, la censura.

Per sustentar això, En Marcillo inclou, com a prefaci del llibre, el parer d'En Francesc de Rius i Bruniquer, amic seu, on aquest li exposa que aquí «se ven como sincopados los heroicos hechos de nuestros Invictissimos Condes de Barcelona, Reyes gloriosissimos despues de Aragon, y de sus Catalanos, passados por el crisol de la desapassionada censura de las Naciones estrangeras»[2]. No cal ser gaire espavilat per adonar-se que entre aquestes nacions forànies hi ha Castella, amb qui els catalans portaven ja llavors un parell de segles ben bons mirant de defensar-se dels seus intents assimilacionistes. Això també queda palès en aquest prefaci, on, encara, En Rius lloa que l'autor faci memòria de les glòries pretèrites «para que los ecos de los nombres de nuestros passados infundan en los presentes aquel generoso valor que es menester, para reprimir los intentos de quien ambiciosamente aspira à suzuzgar nuestros dominios que no seria la primera vez, que sin tener que partir la gloria del vencimiento, ha refrenado Cathaluña sola, llevando la corriente de un Exercito, que como Mar sin repressa, lo queria sumergir todo bajo las sangrientas olas de su orgullo»[3].

El text, per tant, és prou explícit i exposa sense pèls a la llengua el que havia passat i passava amb el nostre país i amb la nostra cultura, sotmesa a una nació i un exèrcit que «ho volia submergir tot sota les ones sagnants del seu orgull» amb l'ajut imponderable i fins avui selenciat del «crisol de la censura». Nogensmenys, i a despit de tota aquesta repressió militar i política, el pare Marcillo diu el que diu. I pel que ens afecta del moll de l'os de tot aquest procés de desaparició de les obres i dels noms dels grans autors del nostre passat literari que fa anys que denuncio, té una vàlua indescriptible, magnífica, impagable.

Carta-pròleg d'En Francesc Rius i Bruniquer a l'obra '*Crisi de Catalunya Hecha por las naciones estrangeras*' (1685), escrita per al Pare Marcillo. Per ampliar les pàgines, cliqueu en cadascuna d'aquestes.

I ja seria hora que nosaltres, que fins ara hem viscut atrapats en una mena de fetitxisme llibresc, que ha comportat una il·lusió cultural quasi suïcida, atemorits pel terror de la repressió inquisitorial i del poder reial, deixéssim de creure a ulls clucs el discurs inoculat pels censors arreu de tot text imprès —i sovint també de tot text escrit— i arreu de la nostra cultura, i comencéssim a pensar per nosaltres mateixos. O simplement: ja fóra hora que comencéssim a pensar. A despit de tants segles de censura i malgrat els esforços imponderables de tants acadèmics, polítics i intel·lectuals catalans per mantenir-lo. O bé mirant cap a un altre costat o bé mantenint-lo, defensant-lo i difonent-lo amb més força i ràbia que els mateixos censors i els mateixos inquisidors.

Jordi Bilbeny

NOTES BIBLIOGRÀFIQUES:

[1] P. MANUEL MARCILLO, *Crisi de Catalunya, Hecha por las Naciones Estrangeras*; Imprenta de Mathevat, Barcelona, 1685, foli 282.

[2] Ídem, «Respuesta de un Amigo del Autor à una Carta, con la qual le enviò el Libro, pidiendole su parecer», ob. cit., foli s/n.

[3] Ídem.